

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ

Η δικαστηριακή διερμηνεία στην Ελλάδα και την Σουηδία: συγκριτική
μελέτη των συστημάτων αξιολόγησης δικαστηριακών διερμηνέων

ΣΟΦΟΛΟΓΗ ΖΩΗ

Ξ2019004

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ιανουάριος 2024

**Η δικαστηριακή διερμηνεία στην Ελλάδα και την Σουηδία:
συγκριτική μελέτη των συστημάτων αξιολόγησης δικαστηριακών
διερμηνέων**

Περιεχόμενα

- 1.Εισαγωγή
- 2.Μεθοδολογία
3. Οι σημαντικότερες νομοθετικές πρωτοβουλίες της ΕΕ
4. Η ελληνική πραγματικότητα
 - 4.1 Το νομοθετικό πλαίσιο παροχής υπηρεσιών δικαστηριακής διερμηνείας στην Ελλάδα
 - 4.2 Η οδηγία 2010/64/ΕΕ στο ελληνικό δίκαιο και η διαδικασία διορισμού διερμηνέων στα ελληνικά δικαστήρια
5. Το νομοθετικό πλαίσιο στην Σουηδία
 - 5.1 Το νομοθετικό πλαίσιο παροχής υπηρεσιών διερμηνείας στην Σουηδία
 - 5.2 Η οδηγία 2010/64/ΕΕ στο σουηδικό δίκαιο
 - 5.3 Η διαδικασία διορισμού διερμηνέων στα σουηδικά δικαστήρια
6. Συγκριτική παρουσίαση συμπερασμάτων
7. Βιβλιογραφία

1.Εισαγωγή

Η παγκόσμια ιστορία μας διδάσκει ότι η τάση των ανθρώπων για μετακίνηση είναι συνυφασμένη από πολύ νωρίς με τον ανθρώπινο πολιτισμό. Οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες κινητοποιούν μαζικά ή ατομικά τους πολίτες να αλλάξουν τόπο διαβίωσης με σκοπό την βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου. Τα τελευταία χρόνια οι συνεχείς κρίσεις, που παρατηρούνται σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν ως αποτέλεσμα την ραγδαία αύξηση προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών από την Ανατολή και την Ασία προς την Δύση. Στην Ευρώπη οι μαζικές ροές μεταναστών και προσφύγων ξεκινούν την δεκαετία του 2010, που σηματοδοτεί την αρχή μιας ανθρωπιστικής κρίσης με τεράστιες κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την ελεύθερη κίνηση των Ευρωπαίων πολιτών (*Συμφωνία Σένγκεν 1985*), μεταμορφώνει τα εθνικά κράτη σε πολυπολιτισμικά και πολύγλωσσα περιβάλλοντα.

Η εύρυθμη λειτουργία του «πολυπολιτισμικού κράτους» βασίζεται στην παροχή υπηρεσιών, που υπερπηδούν τα γλωσσικά εμπόδια και εξασφαλίζουν την πρόσβαση όλων των πολιτών στις κρατικές υπηρεσίες. Η παροχή υπηρεσιών διερμηνείας στις δημόσιες υπηρεσίες αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του μηχανισμού ενός τέτοιου κράτους. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει δύο διαφορετικά συστήματα διορισμού δικαστηριακών διερμηνέων, της Ελλάδας και της Σουηδίας αντίστοιχα. Αρχικά, εξετάζεται η νομοθεσία του ελληνικού κράτους όσον αφορά το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστηριακή διερμηνεία αλλά και τους κανονισμούς, που ισχύουν για τον διορισμό διερμηνέων. Εξετάζεται ο ρόλος των ευρωπαϊκών συνθηκών (*Σένγκεν και ΕΣΔΑ*) στην διαμόρφωση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αλλά κυρίως γίνεται λόγος για την ευρωπαϊκή οδηγία 2010/64/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία, που αποτελεί σταθμό για την εξασφάλιση του ποιοτικού κριτηρίου κατά την παροχή υπηρεσιών δικαστηριακής διερμηνείας. Ο τρόπος εφαρμογής της οδηγίας και η διαμόρφωση του ΚΠΔ στο εξής αποτελούν το θεσμικό πλαίσιο παροχής υπηρεσιών διερμηνείας στην Ελλάδα, που αναλύονται κριτικά με βάση την λειτουργία των ελληνικών δικαστηρίων όσον αφορά τον διορισμό διερμηνέων. Αντίστοιχα παρουσιάζεται το νομοθετικό πλαίσιο, όπως αυτό διαμορφώθηκε μετά από αλληπάλληλες κρατικές έρευνες στην Σουηδία. Η εργασία επικεντρώνεται στις έρευνες και τις νομοθετικές πρωτοβουλίες του σουηδικού κράτους από την στιγμή, που το μεταναστευτικό ζήτημα και τα δικαιώματα των μεταναστών έρχονται στο προσκήνιο. Τέλος, παρουσιάζεται αναλυτικά το πρότυπο σύστημα διορισμού δικαστηριακών διερμηνέων της Σουηδίας και επιχειρείται η συγκριτική παρουσίαση των συμπερασμάτων της ανάλυσης των δύο συστημάτων.

2.Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία της συγκεκριμένης μελέτης βασίζεται στην συγκέντρωση δεδομένων, που πηγάζουν από ερευνητικές εργασίες, θεωρητικές αναλύσεις, νομικά κείμενα και

δημοσιεύσεις επίσημων φορέων. Αρχικά, μετά από την επιλογή του θέματος αναζητήθηκαν ερευνητικές, εργασίες, ομιλίες και δημοσιεύσεις πάνω στα δύο μοντέλα το ελληνικό και το σουηδικό ξεχωριστά. Οι εργασίες αυτές παρέπεμπαν στην σχετική νομοθεσία, οπότε στην συνέχεια αναζητήθηκαν, οι νόμοι, τα κείμενα και οι κυβερνητικές αποφάσεις που ισχύουν σήμερα για τον διορισμό δικαστηριακών διερμηνέων στην Ελλάδα και την Σουηδία. Το πιο σημαντικό βήμα όχι μόνο για τις δύο χώρες αλλά και για όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έγινε με την οδηγία 2010/64/ΕΕ, που θέτει τις βάσεις για την αναβάθμιση της ποιότητας της δικαστηριακής διερμηνείας. Η μελέτη του ελληνικού κώδικα ποινικής δικονομίας αλλά και των αντίστοιχων σουηδικών νόμων “God Tolksed” και οι έρευνες πάνω στην εφαρμογή της οδηγίας σκιαγραφούν την πραγματικότητα στα ελληνικά και τα σουηδικά δικαστήρια, όσον αφορά τους διερμηνείς. Για την μελέτη των σουηδικών κειμένων χρησιμοποιήθηκε μηχανική μετάφραση, καθώς κάποια τμήματά τους παραμένουν αμετάφραστα στα αγγλικά αλλά και τις υπόλοιπες γλώσσες. Αφού ολοκληρώθηκε η μελέτη της νομοθεσίας και των ερευνητικών εργασιών ακολούθησε η εξαγωγή συμπερασμάτων όσον αφορά την εκπαίδευση, την αξιολόγηση και τον διορισμό των δικαστηριακών διερμηνέων στην Ελλάδα και την Σουηδία. Τα συμπεράσματα αυτά αναπτύχθηκαν συγκριτικά, προκειμένου να δοθεί μια ξεκάθαρη εικόνα για τις διαφορές και τις ομοιότητες των δύο συστημάτων.

3. Οι σημαντικότερες νομοθετικές πρωτοβουλίες της ΕΕ

Η δόμηση μιας συμπεριληπτικής δημοκρατικής κοινωνίας αποτελεί δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τους πολίτες της. Επομένως, συγκεκριμένες νομικές πρωτοβουλίες τέθηκαν σε εφαρμογή για την επίλυση ζητημάτων γλώσσας και απονομής δικαιοσύνης. Ένα από τα σημαντικά νομικά κείμενα στα οποία γίνεται αναφορά στη δικαστηριακή συνθήκη που εξετάζουμε, είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1950. Μάλιστα, σύμφωνα με τους Δραγομάνοβιτς και Λάγου, “η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1950 αποτελεί το νομικό κείμενο που εξάναγκασε τον Έλληνα νομοθέτη να τροποποιήσει τον ισχύοντα ποινικό κώδικα” (Λάγου Α., Δραγομάνοβιτς Σ., 2014). Ειδικότερα, η σύμβαση κατοχυρώνει το δικαίωμα του πολίτη “όπως πληροφορηθεί, εντός της βραχυτέρας προθεσμίας, εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί και εν λεπτομερεία της φύσεως και του λόγου της εναντίον του κατηγορίας” (ΕΣΔΑ 1950), καθώς και την παρουσία διερμηνέα “να τυχρ δωρεάν παράστασης διερμηνέως, εάν δεν εννοεί ή δεν ομιλεί την χρησιμοποιούμενη εις το δικαστήριο γλώσσαν” (ΕΣΔΑ 1950). Η ελάχιστη αναφορά στη γλώσσα, όμως, δημιουργεί κενά και η σύμβαση χρήζει διεύρυνσης αλλά και ερμηνείας.

Το 2008 υιοθετείται το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο Μετανάστευσης και Ασύλου, οπότε και οι μεταναστευτικές ροές πιέζουν τα κράτη μέλη να οργανώσουν καλύτερα το νομοθετικό πλαίσιο της απονομής ασύλου αλλά και της εκδίκασης υποθέσεων που αφορούν πρόσφυγες και μετανάστες. Τον Οκτώβριο του 2010 υιοθετείται η νέα

οδηγία 2010/64 σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία. Σύμφωνα με το πρώτο άρθρο, η οδηγία τίθεται σε ισχύ από τη στιγμή της σύλληψης, οπότε περιλαμβάνει όλα τα στάδια της διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένης της δίκης. Το δεύτερο άρθρο υποχρεώνει τα κράτη-μέλη "να παρέχεται χωρίς καθυστέρηση διερμηνεία κατά τη διεξαγωγή της ποινικής διαδικασίας ενώπιον ανακριτικών και δικαστικών αρχών, συμπεριλαμβανομένων των αστυνομικών ανακρίσεων, όλων των ακροαματικών διαδικασιών ενώπιον δικαστηρίου και τυχόν αναγκαίων ενδιάμεσων ακροάσεων" (Οδηγία 2010/64/ΕΕ).

Η οδηγία θεωρείται ιδιαίτερης σημασίας, καθώς στο δεύτερο άρθρο γίνεται αναφορά στην ποιότητα της παρεχόμενης διερμηνείας: "Η διερμηνεία που παρέχεται σύμφωνα με το παρόν άρθρο έχει επαρκή ποιότητα ώστε να διασφαλίζεται η διεξαγωγή δίκαιης δίκης". Στο άρθρο 5, η οδηγία διευκρινίζει τον τρόπο διασφάλισης ποιότητας, με συγκεκριμένη αναφορά στον διορισμό των διερμηνέων και τα προσόντα τους: "Προκειμένου να διασφαλιστεί η επάρκεια της διερμηνείας και της μετάφρασης, καθώς και αποτελεσματική πρόσβαση σε αυτές, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν τη θέσπιση μητρώου ή μητρώων ανεξάρτητων μεταφραστών και διερμηνέων με προσήκοντα προσόντα" (Οδηγία 2010/64/ΕΕ).

Όπως φαίνεται, οι νομοθετικές ενέργειες σε ευρωπαϊκό επίπεδο δημιουργούν ένα πλαίσιο οδηγιών προκειμένου να εξασφαλίσουν το δικαίωμα διεξαγωγής δίκαιης δίκης. Οι παρεμβάσεις που αφορούν τη διερμηνεία, ωστόσο, χρήζουν περαιτέρω επεξεργασίας, καθώς αφήνουν διάφορες πτυχές της διαδικασίας αδιευκρίνιστες (π.χ. τα προσόντα των διερμηνέων), τις οποίες στη συνέχεια καλούνται τα κράτη να αποφασίσουν με δική τους νομοθεσία.

4. Η ελληνική πραγματικότητα

4.1 Το νομοθετικό πλαίσιο παροχής υπηρεσιών δικαστηριακής διερμηνείας στην Ελλάδα

Στο κεφάλαιο αυτό, επιχειρείται μια συνοπτική παρουσίαση των νομοθετικών παρεμβάσεων του ελληνικού κράτους όσον αφορά τη διεξαγωγή δίκαιης δίκης για εκείνους που δεν κατανοούν την ελληνική γλώσσα, με τη συμμετοχή διερμηνέα. Όπως φαίνεται, κατά τη μελέτη των συγκεκριμένων νομοθετικών παρεμβάσεων, η ελληνική νομοθεσία πριν την υιοθέτηση της οδηγίας 2010/64/ΕΕ παρουσιάζει ελλείψεις που φανερώνουν την αδυναμία του έλληνα νομοθέτη να αντιληφθεί τον ουσιαστικό ρόλο του δικαστηριακού διερμηνέα ως συνιστώσα της δίκαιης δίκης.

Πιο συγκεκριμένα, η αρχική μορφή του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως αυτός τέθηκε σε ισχύ το 1951, κατοχυρώνει την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας: "Σε οποιοδήποτε στάδιο της ποινικής διαδικασίας, όταν πρόκειται να εξετασθεί ύποπτος, κατηγορούμενος, ή μάρτυρας ο οποίος δεν ομιλεί ή δεν κατανοεί επαρκώς την ελληνική γλώσσα, του παρέχεται χωρίς καθυστέρηση διερμηνεία" (ΚΠΔ άρθρο 233, παρ. 1). Παρατηρείται προσπάθεια για την προστασία του δικαιώματος του αλλοδαπού να κατανοεί τη γλώσσα διεξαγωγής της δίκης, ωστόσο δεν γίνεται καμία

αναφορά στη διαδικασία διορισμού δικαστηριακού διερμηνέα και στην αξιολόγηση αυτού.

Όπως παρατηρεί η Λάγου, "ο Έλληνας νομοθέτης δεν έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να προνοήσει για τους αλλοδαπούς που απασχολούν το ποινικό δίκαιο παρά μόνο όταν εξαναγκάστηκε από διεθνείς συνθήκες, και ειδικά από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου" (Λάγου Α., Δραγομάνοβιτς Σ., 2014). Πράγματι, 45 χρόνια μετά, το ελληνικό κράτος προσθέτει τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 233 με τον νόμο 2408/96, δημιουργώντας το ρυθμιστικό πλαίσιο για τον διορισμό δικαστηριακών διερμηνέων: "Ο διορισμός του διερμηνέα γίνεται από πίνακα που καταρτίζεται από το συμβούλιο πλημμελειοδικών, ύστερα από πρόταση του εισαγγελέα του μέσα στο τρίτο δεκαήμερο του μηνός Σεπτεμβρίου κάθε χρόνου από πρόσωπα που διαμένουν ή εργάζονται στην έδρα του και κατά προτίμηση από δημοσίου υπαλλήλους" (Νόμος 2408/96 άρθρο 2, παρ. 10).

Ακόμη και αυτή η προσπάθεια όμως κρίνεται ελλιπής, καθώς και πάλι δεν γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένα κριτήρια διορισμού, διαπίστευσης και αξιολόγησης. Δεν γίνεται λόγος επίσης για την κατάρτιση των διερμηνέων που επιλέγονται, ενώ είναι ξεκάθαρη η προτίμηση δημοσίων υπαλλήλων και όχι επαγγελματιών διερμηνέων. Σύμφωνα με τον Ιωαννίδη, η διατύπωση αυτή μας οδηγεί σε ένα συγκεκριμένο συμπέρασμα που διαπνέει ολόκληρη την ελληνική νομοθεσία: «Η απροθυμία του νομοθέτη να προβεί στην ουσιαστική επίλυση του προβλήματος, καθώς αυτός αντιλαμβάνεται τους διερμηνείς ως τα ενδιάμεσα πρόσωπα (...), παραβλέποντας τον θεμελιώδη ρόλο τους ως μέσου προάσπισης ουσιαστικών δικαιωμάτων του κατηγορούμενου και τις ιδιαίτερες απαιτήσεις του έργου τους.» (Ιωαννίδης, Α. 2016). Παραμένει λοιπόν το εξής φαινόμενο, ακόμα και μετά την τροποποίηση του νόμου: «Καθώς τον νομοθέτη δεν φαίνεται να τον απασχολούν τα τυπικά προσόντα που πρέπει να έχει ένας διερμηνέας, στον κατάλογο μπορεί να εγγραφεί ο καθένας, ο οποίος ισχυρίζεται ότι γνωρίζει μια ξένη γλώσσα, απλά δηλώνοντάς την μαζί με τα προσωπικά του δεδομένα.» (Ιωαννίδης, Α. 2016)

4.2 Η οδηγία 2010/64/ΕΕ στο ελληνικό δίκαιο και η διαδικασία διορισμού διερμηνέων στα ελληνικά δικαστήρια

Οι ελλειπείς διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας συμπληρώνονται μόνο με την υιοθέτηση του συνόλου των άρθρων της οδηγίας 2010/64/ΕΕ μετά την έγκριση του νομοσχεδίου από την Βουλή το 2014. Στην ενότητα αυτή, εξετάζεται η ενσωμάτωση της οδηγίας 2010/64/ΕΕ στο ελληνικό δίκαιο και οι λόγοι για τους οποίους αυτό θεωρείται πρόοδος για την εξασφάλιση της ποιότητας της παρεχόμενης διερμηνείας στα ελληνικά δικαστήρια. Επίσης, γίνεται αναφορά και στον τρόπο με τον οποίο εφαρμόστηκε η εν λόγω οδηγία, όχι μόνο στην νομοθεσία αλλά και στην καθημερινή πρακτική των ελληνικών δικαστηρίων.

Στην Ελλάδα, η οδηγία 2010/64/ΕΕ υιοθετείται με τον νόμο 4236/2014, ο οποίος ψηφίζεται από το Ελληνικό Κοινοβούλιο τον Φεβρουάριο του 2014. Όπως

αναφέρθηκε παραπάνω, η οδηγία 2010/64/ΕΕ αποτελεί καινοτομία για τη δικαστική διερμηνεία, καθώς κάνει λόγο για τη "ποιότητα" της παρεχόμενης διερμηνείας στα δικαστήρια αλλά και για τα "προσήκοντα προσόντα" των διερμηνέων, χωρίς ωστόσο αυτά να διευκρινίζονται. Όσον αφορά τα προσόντα αυτά, ο νόμος 4236/2014 προβλέπει στο δεύτερο άρθρο ότι "Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καθορίζονται τα προσόντα των προσώπων που μπορούν να περιληφθούν στον πίνακα διερμηνέων."

Στη συνέχεια, με υπουργική απόφαση υπ' αριθμόν 67299/2014 (ΦΕΚ Β' 2711/10/10/2014), καθορίζονται τα άλλοτε "προσήκοντα προσόντα", όσον μπορούν να ενταχθούν στον πίνακα ως εξής:

1. Τίτλος σπουδών, ήτοι ομώνυμο πτυχίο ή δίπλωμα μετάφρασης και διερμηνείας ξένων γλωσσών ΑΕΙ της ημεδαπής ή ισότιμο αντίστοιχης ειδικότητας, σχολών της αλλοδαπής σε αντίγραφο. Αν ο τίτλος σπουδών δεν είναι ελληνικού ΑΕΙ, απαιτείται επίσημη μετάφραση αυτού και επικύρωση.
2. Απολυτήριο ελληνικού Λυκείου ή ξένου Λυκείου ή αντίστοιχου ξένου σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αν ο τίτλος σπουδών δεν είναι ελληνικού Λυκείου, απαιτείται απολυτήριο ξένου Λυκείου με επίσημη μετάφραση αυτού και επικύρωση.
3. Πιστοποιητικό επαρκούς γνώσης της ελληνικής γλώσσας, αν οι ενδιαφερόμενοι είναι αλλοδαποί. Η επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας μπορεί να προκύπτει και από τυχόν αντίγραφο απολυτηρίου ελληνικού σχολείου
4. Ελληνική υπηκοότητα ή υπηκοότητα ενός κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή νόμιμη άδεια παραμονής στη χώρα, προκειμένου για αλλοδαπούς.

Όπως παρατηρείται για μια ακόμη φορά, ο έλληνας νομοθέτης αδυνατεί να καθορίσει με ακρίβεια τα προσόντα των δικαστηριακών διερμηνέων, ενδεχομένως λόγω της άγνοιας του όσον αφορά τις υψηλές απαιτήσεις, τις ιδιαίτερες δυσκολίες και τη συγκεκριμένη κατάρτιση που απαιτούνται για την επαγγελματική διερμηνεία παγκοσμίως. Αυτό το γεγονός εντοπίζεται στο χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης (απολυτήριο λυκείου), στην έλλειψη κριτηρίων αξιολόγησης των γλωσσικών ικανοτήτων (επαρκής γνώση), στην απουσία εξειδικευμένης κατάρτισης τόσο όσον αφορά τη διερμηνεία γενικά όσο και το δικαστηριακό περιβάλλον, και στην απουσία συστήματος αξιολόγησης των εν λόγω προσόντων βάσει της απόφασης 67299.

Τις παρατηρήσεις αυτές επιβεβαιώνουν έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί με σκοπό την ανάδειξη των προβληματικών καταστάσεων που απαντώνται στα ελληνικά δικαστήρια, αλλά και οι επίσημες δηλώσεις της Πανελλήνιας Ένωσης Μεταφραστών (ΠΕΜ). Πιο συγκεκριμένα, στην κεντρική ιστοσελίδα της ΠΕΜ δηλώνεται ότι όσον αφορά τα κριτήρια διορισμού: "Τα υφιστάμενα κριτήρια επιλογής διερμηνέων και μεταφραστών είναι ακατάλληλα, αφού αποδέχονται ένα πολύ χαμηλό επίπεδο τυπικών και ουσιαστικών προσόντων γλωσσομάθειας, χωρίς καν την απαίτηση στοιχειώδους μεταφραστικής επάρκειας." (ΠΕΜ 2016), απαιτώντας "Ριζική

αναθεώρηση του νομοθετημένου ορισμού «άριστης γνώσης» ξένης γλώσσας, όπως αποτυπώνεται στην απόφαση αριθ. 67299 (ΦΕΚ Β' 2711/10-10-2014), που επιτρέπει σε αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κατόχους «πιστοποιητικών επαρκούς γνώσης» των ελληνικών να αναλαμβάνουν ρόλους δικαστηριακού διερμηνέα ή/και μεταφραστή." (ΠΕΜ 2016) με επίσημη σύσταση προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του ερευνητικού προγράμματος Δικαστηριακή Διερμηνεία στην Ελλάδα, που πραγματοποίησε ερευνητική ομάδα με ακαδημαϊκό υπεύθυνο τον καθηγητή Στέφανο Βλαχόπουλο, ανάλογες είναι και οι απόψεις των αλλοδαπών, αλλά και των δημόσιων αρχών που υφίστανται τις επιπτώσεις του δυσλειτουργικού συστήματος δικαστηριακής διερμηνείας. Όπως αναφέρθηκε, μια από τις σημαντικότερες καινοτομίες που εισάγει η Οδηγία 2010/64/ΕΕ είναι η ποιότητα της παρεχόμενης διερμηνείας. Ωστόσο, όπως προκύπτει από την έρευνα, «στην Ελλάδα δεν υπάρχει τρόπος ελέγχου της πιστότητας της διερμηνείας. Ο νόμος δεν προβλέπει την ύπαρξη μηχανισμού ποιοτικού ελέγχου» (Βλαχόπουλος Σ., 2014). Διαπιστώνεται επίσης η άγνοια όσον αφορά τον ρόλο και την κατάρτιση του δικαστηριακού διερμηνέα: «Περίπου το 70% φαίνεται να αγνοεί τα τυπικά του προσόντα». Τέλος, όσον αφορά την ποιότητα των υπηρεσιών δικαστηριακής διερμηνείας, «δεν είναι ικανοποιητική, απαιτείται εκπαίδευση/πιστοποίηση των δικαστηριακών διερμηνέων» (Βλαχόπουλος Σ., 2014), όπως δηλώνει η συντριπτική πλειοψηφία (93,79) των ερωτηθέντων.

5. Το νομοθετικό πλαίσιο στην Σουηδία

5.1 Το νομοθετικό πλαίσιο παροχής υπηρεσιών διερμηνείας στην Σουηδία

Σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, η Σουηδία ακολούθησε μια πορεία που διαφοροποιείται σε αρκετά σημεία όσον αφορά τη διερμηνεία γενικότερα, αλλά και ειδικότερα τη δικαστηριακή διερμηνεία. Σύμφωνα με την Elizabeth Tiseliuss, οι βάσεις για την παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών διερμηνείας στη Σουηδία τέθηκαν χάρη στον αγώνα των κωφάλαλων ατόμων και των μεταναστών για ίσα δικαιώματα και πρόσβαση σε υπηρεσίες του δημόσιου τομέα (Tiseliuss 2022). Στο ίδιο άρθρο, η ερευνήτρια αναφέρει πως μέχρι και τη δεκαετία του 1980, δεν υπήρχαν συνέδρια με διερμηνεία προς τα σουηδικά, τα οποία δεν αποτελούσαν γλώσσα εργασίας στους διεθνείς οργανισμούς όπου συμμετείχε η Σουηδία. Ακόμα και οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση διεξήχθησαν στα αγγλικά, χωρίς διερμηνεία προς τα σουηδικά (Tiseliuss 2022).

Όπως παρατηρείται, στο έργο των Byström και Frohnert "Η Ιστορία της Μετανάστευσης", οι μεταναστευτικές ροές που δέχτηκε η Σουηδία τη δεκαετία του 1960, λόγω της αυξημένης ζήτησης εργατών, κινητοποίησαν τον κρατικό μηχανισμό να νομοθετήσει υπέρ των δικαιωμάτων των μειονοτήτων για την πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες. Το δικαίωμα παροχής δικαστηριακής διερμηνείας αναφέρεται στο άρθρο 5 του Σουηδικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας: «Αν κάποιος από τους διάδικους ή κάποιος μάρτυρας ή οποιοσδήποτε άλλος μιλά ενώπιον του δικαστηρίου

δεν έχει γνώση της σουηδικής γλώσσας, διορίζεται διερμηνέας» (ΚΠΑ άρθρο 5, κεφάλαιο 6). Όσον αφορά τον διορισμό, αναφέρεται ότι «η κυβέρνηση διατυπώνει κανονισμούς όσον αφορά τον διορισμό διερμηνέων στις δημόσιες υπηρεσίες» (ΚΠΑ άρθρο 5, κεφάλαιο 6).

Η υπάρχουσα νομοθεσία επεκτάθηκε όταν, στο τέλος της δεκαετίας του 1960 και στις αρχές του 1970, η κυβέρνηση είχε ήδη ξεκινήσει τις νομοθετικές ενέργειες για την αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών διερμηνείας, δημοσιεύοντας την ενδιάμεση έρευνα SOU 1972:83. Η έρευνα αναφέρεται στις συνθήκες παροχής υπηρεσιών εκείνη την εποχή, παρατηρώντας ότι «Προκειμένου να καλυφθεί η έλλειψη πιστοποιημένων διερμηνέων, συνίσταται η οργάνωση της εκπαίδευσης διερμηνείας σε ακαδημαϊκό επίπεδο, βασισμένη σε γλωσσικές ικανότητες και εξειδικευμένους κύκλους σπουδών» (SOU 1972:83, κεφάλαιο 1). Επίσης, γίνεται λόγος για την πιστοποίηση των διερμηνέων στις δημόσιες υπηρεσίες: «Η πιστοποίηση διερμηνέων και μεταφραστών πραγματοποιείται από κρατική επιτροπή σε στενή συνεργασία με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα» (SOU 1972:83, κεφάλαιο 1). Η έρευνα αναφέρεται σε επίσημη αξιολόγηση διερμηνέων: «Επιπλέον, οργανώνονται εξετάσεις σε τοπικό επίπεδο για άτομα που λειτουργούν ως διερμηνείς σε δημόσιες υπηρεσίες» (SOU 1972:83, κεφάλαιο 1).

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι ο νομοθέτης προβαίνει σε κατηγοριοποίηση των διερμηνέων ανάλογα με τον ρόλο τους στις δημόσιες υπηρεσίες, αλλά και το επίπεδο των ικανοτήτων τους. Αναφέρεται σε καταρτισμένους και μη καταρτισμένους διερμηνείς, διαπιστώνοντας την ανάγκη για εξασφάλιση της ποιότητας κατά την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας: «Ο όρος "καταρτισμένος διερμηνέας" αναφέρεται στα άτομα που ανταποκρίνονται στα κριτήρια πιστοποίησης, σύμφωνα με την έρευνα» (SOU 1972:83, κεφάλαιο 1).

Όπως παρατηρούν και οι ιστορικοί Byström και Frohnert, από τη δεκαετία του 1970 και έπειτα, η Σουηδία «γίνεται μια από τις κυριότερες χώρες υποδοχής προσφύγων», δημιουργώντας νέες πολιτικοοικονομικές συνθήκες και καλλιεργώντας ένα «ιδεώδες πολυγλωσσίας», και οδηγώντας στην υιοθέτηση «συγκεκριμένων μέτρων για την προστασία της διαφορετικής γλώσσας και του διαφορετικού πολιτισμού κάθε ομάδας μεταναστών», μια απόφαση που χαρακτηρίζεται «μοναδική για την εποχή» (Byström M. Frohnert P. 2017). Η πολιτική βούληση για την πρόσβαση των μεταναστών στις δημόσιες υπηρεσίες εκφράζεται ήδη από το 1971 με τον νόμο 1971:291 περί διοικητικών διαδικασιών, κάνοντας λόγο για την υποχρέωση του δικαστηρίου να «διορίσει διερμηνέα» σε περίπτωση που κάποιος δεν μιλά σουηδικά (N. 1971:291, άρθρο 59).

5.2 Η οδηγία 2010/64/ΕΕ στο σουηδικό δίκαιο

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, δεν υπήρχε διερμηνεία προς τα σουηδικά στους διεθνείς οργανισμούς και στην Ευρωπαϊκή Ένωση πριν την ένταξη της Σουηδίας σε αυτή το 1991, οπότε και τα σουηδικά εντάσσονται στις γλώσσες εργασίας της

Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ένταξη της Σουηδίας στην ΕΕ κίνησε νομοθετικές προσπάθειες για την προώθηση της σουηδικής γλώσσας (SOU 1998:114) και της εκπαίδευσης επαγγελματιών διερμηνέων προκειμένου να στελεχώσουν την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας προς τα σουηδικά σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο (Tiselius 2022). Στην ενότητα αυτή, εξετάζεται πώς η οδηγία 2010/64/ΕΕ επηρέασε τη νομοθεσία της Σουηδίας όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών δικαστηριακής διερμηνείας και τις προϋποθέσεις διορισμού δικαστηριακών διερμηνέων.

Μετά τη δημοσίευση της οδηγίας 2010/64/ΕΕ, η Σουηδική Κυβέρνηση ξεκινά επίσημη έρευνα (SOU 2012:49) προκειμένου να δοθούν προτάσεις για την εφαρμογή της οδηγίας στη Σουηδία και την ένταξή της στον σουηδικό νόμο. Τα SOU (Statens offentliga utredningar/ Επίσημη Έρευνα της Σουηδικής Κυβέρνησης) συντάσσονται από ειδικούς ή επιτροπές, που διορίζει η κυβέρνηση για να διερευνήσουν ένα θέμα πριν την έναρξη νομοθετικών διαδικασιών. Η έρευνα SOU 2012:49 αναλύει τη σχέση μεταξύ των ήδη υπάρχοντων νόμων και της οδηγίας, αξιολογεί την ανάγκη συνταγματικών τροποποιήσεων και άλλων μέτρων, προτείνει τροποποιήσεις για την εφαρμογή της οδηγίας και υπογραμμίζει τις συνέπειες και τα αποτελέσματα που θα προκύψουν. Επιπλέον, προτείνει τρόπους χρηματοδότησης για την κάλυψη των νέων αναγκών (Regeringskansliet - The Government offices of Sweden, 2012).

Η ενδιάμεση έρευνα SOU 2012:49 εξετάζει ένα προς ένα τα άρθρα της οδηγίας 2010/64/ΕΕ, παρατηρώντας ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, ο σουηδικός νόμος συμμορφώνεται με τις επιταγές της οδηγίας. Η πρακτική εφαρμογή του δικαιώματος στη διερμηνεία ήδη σε μεγάλο βαθμό συναντά τις προϋποθέσεις της οδηγίας. Οι συμμετέχοντες σε δίκη, που χρειάζονται διερμηνέα, γενικά έχουν πρόσβαση σε διερμηνεία σύμφωνα με τις ανάγκες τους, τόσο στα αστυνομικά τμήματα όσο και στις εισαγγελικές αρχές, καθώς και στο δικαστήριο. Επομένως, δεν υπάρχει λόγος να προταθούν αλλαγές σε αυτό το σημείο (SOU 2012:49).

Οι κυριότερες αλλαγές, που προτείνονται, αφορούν δύο σημεία. Η πρώτη σύσταση της ενδιάμεσης έρευνας αφορά την αλλαγή στη διατύπωση του άρθρου 5, παράγραφος 6 του Κώδικα ποινικής δικονομίας, το οποίο, όπως αναφέρεται παραπάνω, ορίζει ότι «διορίζεται διερμηνέας», χωρίς να καθιστά υποχρεωτική την παροχή δικαστηριακής διερμηνείας. Η έρευνα υπογραμμίζει ότι δεν πρόκειται για «ουσιαστική αλλαγή», καθώς είναι δεδομένη η παροχή υπηρεσιών διερμηνείας σε περίπτωση που κάποιος δεν κατανοεί τη σουηδική γλώσσα. Οι αλλαγές στοχεύουν στον εκμοντερνισμό της διατύπωσης και δεν επιχειρούνται ουσιαστικές αλλαγές (SOU 2012:49).

Οι κυριότερες αλλαγές που προτείνονται αφορούν δύο σημεία. Η πρώτη σύσταση της ενδιάμεσης έρευνας αφορά την αλλαγή στη διατύπωση του άρθρου 5, παράγραφος 6 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που, όπως αναφέρεται παραπάνω, ορίζει ότι "διορίζεται διερμηνέας", χωρίς να καθιστά υποχρεωτική την παροχή δικαστηριακής διερμηνείας. Η έρευνα υπογραμμίζει ότι δεν πρόκειται για "ουσιαστική αλλαγή", καθώς είναι δεδομένη η παροχή υπηρεσιών διερμηνείας σε περίπτωση που κάποιος

δεν κατανοεί τη σουηδική γλώσσα. "Οι αλλαγές στοχεύουν στον εκμοντερνισμό της διατύπωσης και δεν επιχειρούνται ουσιαστικές αλλαγές" (SOU 2012:49).

Η δεύτερη σύσταση της ειδικής επιτροπής, που συνέταξε την έρευνα, αφορά το ίδιο άρθρο και συγκεκριμένα τον όρο "διερμηνέας". Παρατηρείται ότι, με βάση τις υπάρχουσες διατάξεις, "το δικαστήριο διορίζει πρόσωπο κατάλληλο για να λειτουργήσει ως διερμηνέας" (ΚΠΔ αρ. 5 παρ. 6), χωρίς να διευκρινίζει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την άσκηση του επαγγέλματος. Επομένως, προτείνεται "ότι το άρθρο 5 παράγραφος 6 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας πρέπει να περιλαμβάνει μια διάταξη, η οποία ορίζει ότι θα διορίζεται δικαστηριακός διερμηνέας ή άλλος πιστοποιημένος διερμηνέας εάν αυτό είναι δυνατόν. Μόνο σε περίπτωση που δεν υπάρχει τέτοιος διαθέσιμος διερμηνέας, μπορεί να διορίζεται άλλο κατάλληλο άτομο[...] πρέπει να δίνεται προτεραιότητα σε δικαστηριακούς διερμηνείς" (SOU 2012:49).

Η επιτροπή διευκρινίζει τέλος τον όρο "πιστοποιημένος διερμηνέας", κάνοντας λόγο για μεθόδους αξιολόγησης και πιστοποίησης από κρατικό φορέα. "Πιστοποιημένος διερμηνέας είναι αυτός που έχει λάβει κρατική πιστοποίηση αφού έχει περάσει την αξιολόγηση, που διεξάγεται από τον Οργανισμό Νομικών, Οικονομικών και Διοικητικών Υπηρεσιών (Kammarkollegiet) ή έχοντας λάβει πιστοποίηση επαγγελματικής εκπαίδευσης στη διερμηνεία από τον Ινστιτούτο Μετάφρασης και Διερμηνείας του Πανεπιστημίου της Στοκχόλμης (TÖI). Οι εξετάσεις πιστοποίησης καλύπτουν θεματικές ενότητες όπως οι κοινωνικές παροχές, το σύστημα υγείας, το ασφαλιστικό σύστημα, η αγορά εργασίας και τα νομικά" (SOU 2012:49).

Η ενδιάμεση έρευνα SOU 2012:49 αποτέλεσε τη βάση για τη σύνταξη του νομοσχεδίου Prop. 2012/13:132 "Μετάφραση και Διερμηνεία σε ποινικές υποθέσεις", που εισάγει τροποποιήσεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Νόμος 2013:663). Ο Νόμος 2013:663 ενσωματώνει τις προτάσεις της έρευνας. "Εάν είναι δυνατό, το δικαστήριο διορίζει πιστοποιημένο διερμηνέα για να λειτουργήσει στην υπόθεση. Διαφορετικά, διορίζεται άλλο κατάλληλο άτομο". Παρατηρείται επομένως ότι η οδηγία 2010/64/ΕΕ δεν έφερε μεγάλες αλλαγές στη νομοθεσία της Σουηδίας όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών δικαστηριακής διερμηνείας, καθώς ήταν ήδη επαρκής. Η έρευνα SOU 2012:49, που οδήγησε σε συγκεκριμένες νομοθετικές παρεμβάσεις, αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό κείμενο, θέτοντας τις προϋποθέσεις και το θεσμικό πλαίσιο για την παροχή υψηλού επιπέδου δικαστηριακής διερμηνείας.

5.3 Η διαδικασία διορισμού διερμηνέων στα σουηδικά δικαστήρια

Οι υπηρεσίες διερμηνείας, που παρέχονται στα δικαστήρια της Σουηδίας τα τελευταία χρόνια, ακολουθούν πιστά την κρατική νομοθεσία και τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θέτοντας σε εφαρμογή διατάξεις που αφορούν την αξιολόγηση των προσόντων των δικαστηριακών διερμηνέων, την προστασία των δικαιωμάτων των αλλοδαπών και τις προϋποθέσεις για τη διεξαγωγή δίκαιης δίκης. Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της Eva Norstrom, "Τα δικαστήρια στη Σουηδία έχουν τις υψηλότερες

προδιαγραφές παροχής υπηρεσιών διερμηνείας. Η πλειοψηφία των δικαστηρίων έχει επίγνωση της ανάγκης πιστοποιημένων, καταρτισμένων διερμηνέων [...]" (Norström 2011).

Ο κρατικός φορέας, που είναι υπεύθυνος για την πιστοποίηση διερμηνέων και μεταφραστών στη Σουηδία, είναι ο Οργανισμός Νομικών, Οικονομικών και Διοικητικών Υπηρεσιών (Kammarkollegiet, 2004). Ο οργανισμός πιστοποιεί δικαστηριακούς διερμηνείς διεξάγοντας τεστ πιστοποίησης σε 50 γλώσσες σε συνεργασία με γλωσσικούς εμπειρογνώμονες, νομικούς εμπειρογνώμονες και εμπειρογνώμονες διερμηνείς. Το τεστ πιστοποίησης περιλαμβάνει γραπτές και προφορικές εξετάσεις. Οι γραπτές εξετάσεις περιλαμβάνουν εξειδικευμένες ερωτήσεις για τη σουηδική κοινωνία και ερωτήσεις ειδικής ορολογίας. Η άριστη γνώση της σουηδικής γλώσσας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία στις εξετάσεις, ενώ απαιτείται ποσοστό επιτυχίας 80% για τη συμμετοχή στο προφορικό μέρος των εξετάσεων. Στο δεύτερο μέρος, οι υποψήφιοι αξιολογούνται βάσει προσομοίωσης πραγματικών συνθηκών διερμηνείας, όπου βαθμολογούνται οι ικανότητές τους από ομάδα εξεταστών. (Idh, 2007).

Επιπρόσθετα, ο Οργανισμός διατηρεί εθνικό μητρώο πιστοποιημένων και εκπαιδευμένων διερμηνέων και δημοσιεύει κανονισμούς και συστάσεις με σκοπό τη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών διερμηνείας στη Σουηδία. Οι οδηγίες του Οργανισμού, που αφορούν τη δεοντολογία του επαγγέλματος, συμπεριλαμβάνονται σε ένα σύνολο εγγράφων, που ονομάζεται "σωστές πρακτικές διερμηνείας/God tolksed" (Kammarkollegiet 2004). Σύμφωνα με τη Δογορίτη, "Ο σκοπός αυτών των κανονισμών και κατευθυντήριων γραμμών είναι να διασφαλιστεί ότι ο διερμηνέας ακολουθεί μια νόμιμη και δεοντολογικά αποδεκτή πρακτική" (Δογορίτη et al., 2014). Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις εν λόγω οδηγίες, ο οργανισμός διατηρεί το δικαίωμα αφαίρεσης της άδειας άσκησης επαγγέλματος και της πιστοποίησης του διερμηνέα (Kammarkollegiet 2004).

Σύμφωνα με τις οδηγίες διορισμού διερμηνέων, που εκδόθηκαν από την Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων της Σουηδίας (Sveriges Domstolar), τα δικαστήρια διορίζουν διερμηνείς απευθείας ή μέσω πρακτορείου. Υποχρεωτικά δίνεται προτεραιότητα σε εξειδικευμένους πιστοποιημένους διερμηνείς, έπειτα σε πιστοποιημένους διερμηνείς χωρίς εξειδίκευση. Η επόμενη κατηγορία αφορά διερμηνείς με επίσημη εκπαίδευση, χωρίς κρατική πιστοποίηση και, τέλος, μόνο σε περίπτωση που δεν υπάρχει διαθέσιμος διερμηνέας από τις παραπάνω κατηγορίες, επιλέγονται "άλλοι διερμηνείς" (Domstolsverket, 2017).

Το 2010, με απόφαση της κυβέρνησης, η Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων της Σουηδίας πραγματοποίησε έρευνα με σκοπό να αξιολογηθεί η ποιότητα παροχής υπηρεσιών δικαστηριακής διερμηνείας στη Σουηδία. Η έρευνα έδειξε ότι η πλειοψηφία των δικαστηρίων δηλώνει ικανοποιημένη σε μεγάλο βαθμό: "Τόσο οι δικαστηριακοί διερμηνείς, όσο και οι πιστοποιημένοι διερμηνείς παρέχουν υψηλής ποιότητας διερμηνεία. Τα δικαστήρια δηλώνουν ότι η συνεργασία τους με

εξειδικευμένους δικαστηριακούς διερμηνείς είναι, με διαφορά, η πιο αποτελεσματική." Τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν αυτό το συμπέρασμα, "το 83% των δικαστηρίων αξιολογεί την ποιότητα διερμηνείας που παρέχεται ως υψηλή και αρκετά υψηλή". Τέλος, όσον αφορά τη συχνότητα με την οποία επιλέγονται πιστοποιημένοι διερμηνείς, εντοπίζεται ότι "το 60% των δικαστηρίων επιλέγει πιστοποιημένους διερμηνείς συχνά, τις περισσότερες φορές ή πάντοτε" (Domstolsverket, 2010:4).

6. Συγκριτική παρουσίαση συμπερασμάτων

Στα παραπάνω κεφάλαια παρουσιάστηκαν δύο διαφορετικά συστήματα διορισμού δικαστηριακών διερμηνέων και το νομοθετικό πλαίσιο που οδήγησε στη δημιουργία τους και διαμόρφωσε την εξέλιξή τους μέχρι σήμερα. Στη συνέχεια, θα γίνει συγκριτική παρουσίαση των συμπερασμάτων που προέκυψαν από την ανάλυση των συστημάτων διορισμού δικαστηριακών διερμηνέων στην Ελλάδα και τη Σουηδία. Σκοπός της σύγκρισης αυτής δεν αποτελεί μόνο την ανάδειξη των ελλείψεων του ελληνικού συστήματος αλλά και την αντιπαραβολή του με το σουηδικό σύστημα, που θα μπορούσε δυνητικά να αποτελέσει πρότυπο βελτίωσης και να παρέχει ουσιαστικές λύσεις στα προβλήματα που εντοπίζονται σήμερα στον τομέα παροχής υπηρεσιών δικαστηριακής διερμηνείας στην Ελλάδα.

Σε πρώτο επίπεδο, παρατηρείται μια ουσιαστική διαφορά ως προς τη νομοθετική βούληση με καθοριστική επίδραση στη διαμόρφωση των δύο συστημάτων. Από τη μία πλευρά, η κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης στη διερμηνεία στην Ελλάδα αποτελεί αποτέλεσμα μιας ευρωπαϊκής συνθήκης της ΕΣΔΑ, που, όπως διαπιστώθηκε παραπάνω, "εξανάγκασε" τον Έλληνα νομοθέτη να εντάξει το εν λόγω δικαίωμα στον ποινικό κώδικα (Λάγου Α., Δραγομάνοβιτς Σ., 2014). Από την άλλη πλευρά, η Σουηδική Κυβέρνηση νομοθετεί νωρίτερα υπέρ του δικαιώματος αυτού λόγω της έντονης παρουσίας μεταναστών που στελέχωναν το εργατικό δυναμικό της χώρας και πολιτικής μέριμνας για την προάσπιση των δικαιωμάτων των κωφόλαλων ατόμων (Tiselius 2022).

Όπως παρατηρείται στη συνέχεια, οι νομοθετικές πρωτοβουλίες στην Ελλάδα καθοδηγούνται από την ευρωπαϊκή και τη διεθνή πολιτική μετανάστευσης, φανερώνοντας έλλειψη κρατικής μέριμνας για όσους δεν γνωρίζουν Ελληνικά. "Ο Έλληνας νομοθέτης δεν έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να προνοήσει για τους αλλοδαπούς που απασχολούν το ποινικό δίκαιο παρά μόνο όταν εξαναγκάστηκε από διεθνείς συνθήκες" (Λάγου Α., Δραγομάνοβιτς Σ., 2014). Η Σουηδία αντιθέτως επιδιώκει ενεργά τη δημιουργία "περιβάλλοντος πολυγλωσσίας" με συνεχείς έρευνες για τη διαπίστωση των συνθηκών διαβίωσης των μεταναστών και τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης διερμηνείας. "Το 1968, η σουηδική κυβέρνηση είχε ήδη ξεκινήσει κρατικές έρευνες για τη μετανάστευση. Τα αποτελέσματα δημοσιεύτηκαν το 1971 (επιμορφωτικό επίπεδο μεταναστών), 1972 (υπηρεσίες διερμηνείας), 1974 (προτάσεις νέας μεταναστευτικής νομοθεσίας)" (Tiselius 2022).

Η οδηγία 2010/64 της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενσωματώνεται στο σύνολό της από την ελληνική νομοθεσία και αποτελεί πρωτοποριακό βήμα για την εξασφάλιση παροχής υψηλής ποιότητας δικαστηριακής διερμηνείας. Η Σουηδία πραγματοποίησε ελάχιστες διορθώσεις για να εκσυγχρονίσει τον κώδικα ποινικής δικονομίας, που σε μεγάλο βαθμό ήδη συμμορφώνονταν με τις επιταγές της οδηγίας (SOU 2012:49). Όπως διαπιστώθηκε, παρόλο που υπάρχει το νομοθετικό υπόβαθρο, η πραγματικότητα στα ελληνικά δικαστήρια δεν ανταποκρίνεται στις επιταγές της ευρωπαϊκής οδηγίας. Η απουσία ενιαίου συστήματος πιστοποίησης διερμηνέων, η έλλειψη καθορισμού των προσόντων των διερμηνέων από τον νόμο, και οι ανεπαρκείς αμοιβές υποβαθμίζουν την ποιότητα της παρεχόμενης διερμηνείας. Στον αντίποδα, τα σουηδικά δικαστήρια είναι σε μεγάλο βαθμό ικανοποιημένα από τις επαγγελματικές υπηρεσίες διερμηνείας, καθώς βάσει νόμου οι επαγγελματίες διερμηνείς επιλέγονται κατά προτεραιότητα. Η πιστοποίηση των διερμηνέων αποτελεί αρμοδιότητα κρατικού φορέα, υπεύθυνου για τη διεξαγωγή εξετάσεων και την τήρηση μητρώου πιστοποιημένων διερμηνέων.

Η τελευταία παρατήρηση όσον αφορά τις διαφορές των δύο συστημάτων εστιάζει στην κρατική μέριμνα, όπως παραπάνω. Παρατηρείται ότι οι ελληνικές αρχές δεν προβαίνουν σε νομοθετικές ή ερευνητικές ενέργειες προκειμένου να διερευνήσουν τις συνθήκες διεξαγωγής δίκης στην οποία συμμετέχει διερμηνέας, παρά τα προβλήματα που προκύπτουν από τις μεγάλες ελλείψεις, ιδιαίτερα μετά τη μεταναστευτική κρίση. Οι έρευνες διεξάγονται από ακαδημαϊκούς σε μια διαρκή προσπάθεια του κλάδου (επαγγελματίες διερμηνείς, θεωρητικοί, ακαδημαϊκοί, πανεπιστήμια, επαγγελματικές ενώσεις) να αναδείξει τα προβλήματα και να προτείνει λύσεις για τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης δικαστηριακής διερμηνείας. Αντίθετα, στη Σουηδία το ίδιο το κράτος διορίζει ειδικές επιτροπές εμπειρογνομόνων προκειμένου να εντοπίσει τις εκάστοτε συνθήκες και να προτείνει ειδικές λύσεις, οι οποίες, βάσει προϋπολογισμού, καθίστανται επιτεύξιμες.

Βιβλιογραφία

Ελληνόφωνη Βιβλιογραφία

- Βλαχόπουλος, Σ. (2014). *Δικαστηριακή Διερμηνεία στην Ελλάδα. Καταγραφή και Αξιολόγηση της πραγματικότητας*. ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ <https://epublishing.ekt.gr/sites/ektpublishing/files/ebooks/%CE%92%CE%BB%CE%B1%CF%87%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82-Full.pdf>
- Δογορίτη, Ε. (2014). *Ο θεσμός της δικαστηριακής διερμηνείας: η ευρωπαϊκή και διεθνής πραγματικότητα. Γλωσσικές και θεσμικές ιδιαιτερότητες σε νομικό περιβάλλον*. Στο έργο: *Η δικαστηριακή διερμηνεία σε ελληνικό και διεθνές επίπεδο: Εξελίξεις και προοπτικές* (σελ.125–140), Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων/ΤΕΙ Ηπείρου.
- Ιωαννίδης, Α. (2016). *Θεωρητική επισκόπηση και εμπειρική αξιολόγηση της δικαστικής διερμηνείας ως μέσου προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: η ελληνική περίπτωση σε σύγκριση με τις συνθήκες στις γερμανόφωνες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας
- Λάγου Α., Δραγομάνοβιτς Σ., Δογορίτη Ε., Βυζάς Θ. (2014). *Ο ρόλος του διερμηνέα και του μεταφραστή στο ελληνικό ποινικό δίκαιο, υπό το πρίσμα των εξελίξεων του νόμου που εναρμόνισε τις οδηγίες 2010/64/ΕΕ και 2012/13/ΕΕ και εν αναμονή της 2012/29/ΕΕ η οποία δεν έχει ακόμα εισαχθεί στην ελληνική έννομη τάξη*. Στο έργο: *Η δικαστηριακή διερμηνεία σε ελληνικό και διεθνές επίπεδο: εξελίξεις και προοπτικές* (σελ. 105–123). Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων ΤΕΙ Ηπείρου.
- Πανελλήνια Ένωση Μεταφραστών *Δικαστηριακή μετάφραση και διερμηνεία στην Ελλάδα* (2016) <https://pem.gr/>
- Χιόνη-Χότουμαν, Χ. (2017). *Το δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης στην ποινική διαδικασία*, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών . <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/file/lib/default/data/2002556/theFile>

Νομοθετικά Κείμενα

- Άρθρο 233 - Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (Νόμος 4620/2019) Διορισμός Διερμηνέα. Lawspot. (2023). <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-4620-2019/arthro-233-kodikas-poinikis-dikonomias-nomos-4620-2019>
- Ευρωπαϊκή Ένωση, Συμφωνία και Σύμβαση Σένγκεν, 14 Ιουνίου 1985 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-EL/ALL/?uri=LEGISSUM:schengen_agreement&from=EN
- Νόμος 2408/1996, άρθρο 2, παρ.10, Τροποποίηση Διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Βασικών Κανόνων

για την Μεταχείριση των Κατηγορουμένων και Άλλες Διατάξεις. Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 104/Α/4-6-1996)

<https://www.e-nomothesia.gr/kat-dikasteria-dikaiousune/n-2408-1996.html>

- Ν. 4236/2014 (ΦΕΚ Α 33/11-2-2014) «για την ενσωμάτωση των Οδηγιών 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Οκτωβρίου 2010 σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία (L 280) και 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2012 σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (L 142) και άλλες διατάξεις».
- Οδηγία 2010/64. Οδηγία (ΕΕ) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Οκτωβρίου 2010 σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-EL/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A32010L0064>
- Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 4 Νοεμβρίου 1950
- Υπουργική απόφαση 67299/2014 Καθορισμός προσόντων των προσώπων που μπορούν να περιληφθούν στον πίνακα διερμηνέων. Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ Β' 2711/10/10/2014).

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Byström, M., and P. Frohnert. 2017. “*Invandringens Historia – Från ‘Folkhemmet’ till Dagens Sverige [The History of Immigration – From the ‘People’s Home’ to Contemporary Sweden]*”. Kanskapsöversikt 2017:5. Delmi.” Retrieved October, 2020 from https://www.delmi.se/media/jpsaitaj/delmi-kanskaps%C3%B6versikt-2017_5.pdf
- Gustafsson, Kristina & Norstroem, Eva & Åberg, Linnéa. (2022). *The right to an interpreter -A guarantee of legal certainty and equal access to public services in Sweden?* From https://www.researchgate.net/publication/365097749_The_right_to_an_interpreter_A_guarantee_of_legal_certainty_and_equal_access_to_public_services_in_Sweden
- Idh, L. (2007) ‘*The Swedish system of authorizing interpreters*’, The Critical Link 4 Professionalisation of interpreting in the community Selected papers from the 4th International Conference on Interpreting in Legal, Health and Social Service Settings, Stockholm, Sweden, 20-23 May 2004, 70, pp. 135–138.
- Norström, E., Gustafsson, K., & Fioretos, I. (2011). *Interpreters in Sweden : A tool for Equal Rights?* Gramma. Journal of Theory and Criticism, 19, 59–75. Retrieved from <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-36245>

- Tiselius, E. (2022). *Swedish interpreter professions – how legislation and public institutions contribute to creation and disruption of work, remuneration and Education*. The Translator, 28(2), 178–195.
<https://doi.org/10.1080/13556509.2022.2104664>

Νομοθετικά Κείμενα

- Authorisation of interpreters and translators in Sweden. Kammarkollegiet. (n.d.). <https://www.kammarkollegiet.se/engelska/start/about-us/our-tasks/authorisation-of-interpreters-and-translators-in-sweden>
- Bruzelius, A., & Ginsburg, R. B. (1968). Translation of the Swedish Code of Judicial Procedure. In The American series of Foreign Penal Codes (Vol. 15). F.B. Rothman. From [the-swedish-code-of-judicial-procedure-.pdf](#)
- Domstolsverket. Kvaliteten på tolkning i domstolar/*The quality of court interpretation*, mm. DV-rapport 2010: 4.
- Government Offices of Sweden. (n.d.). Legal documents. Regeringskansliet/Government Offices of Sweden. <https://www.government.se/legal-documents/>
- Government of Sweden. (2012, August 14). Interpretation and translation in criminal proceedings : implementation of the EU interpretation and translation directive. Regeringskansliet/ The Government Offices. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2012/08/sou-201249/>
- Jones, D. (Trans.), Guidelines for the use of interpreters in courts of law (2017). Domstolsverket .
- Kammarkollegiet, God tolksed (2018). Stockholm, Sweden.
- Prop. 2012/13:132 *Tolkning och översättning i brottmål* (Interpretation and translation in criminal cases) From: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2013/03/prop.-201213132>
- SOU 1972: 83. *Invandrarutredningen 2: Tolkservice, Nordisk språkkonvention* [Special investigation on immigration 2: Interpreting services, Nordic Language Convention] From <https://filedn.com/ljdBas5OJsrLJOq6KhtBYC4/forarbeten/sou/1972/sou-1972-83.pdf>
- SOU 1998:114 *Svenskan i EU* (The Swedish in the EU)
- SOU 2012:49 *Tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden : genomförande av EU:s tolknings- och översättningsdirektiv* (Interpretation and translation in criminal proceedings : implementation of the EU interpretation and translation directive) From: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2012/08/sou-201249/>
- SFS 1971:291 Förvaltningsprocesslag N. 1971:291The Administrative Court Procedure Act – Νόμος περί διοικητικών διαδικασιών

<https://www.government.se/government-policy/judicial-system/the-administrative-court-procedure-act/>

- SFS 2013:663 *Lag om ändring i rättegångsbalken* N. 2013:663 Act amending the Code of Procedure –Νόμος περί τροποποίησης του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας

From:

https://www.lagboken.se/Lagboken/start/processratt/rattegangsbalk-1942740/d_1687050-sfs-2013_663-lag-om-andring-i-rattegangsbalken

